

kundskaber, og det tør jeg sige, at har jeg skrevet og talt meget, saa har jeg læst og tænkt mere.“

Og saaledes gik to aar hen. Mrs. Besant holdt foredrag, udgav smaaskrifter og søgte at vække især arbeiderbefolkningens interesse for sociale spørgsmaal og at lette de fattiges og fortryktes kaar. Hun maatte altsaa ogsaa behandle befolkningsspørgsmaalet. Og fordi hun ikke veg tilbage for dette spørgsmaal, derfor blev hun for lange tider sat paa det sorte brædt og udenfor det „gode selskab.“

Naar man ikke længer tror paa nogen personlig Gud, naar man istedetfor orden, planmæssighed og kjærlighed i verdensordningen overalt ser forvirring og tilfældighed, naar man føler med i den sum af lidelse, der findes i verden — ser mishandlede dyr, syge og forpinte børn, elendige og misbrugte mennesker — og naar man tror, at al denne jammer er spildt, at taarerne ikke skal tørres af i nogen anden verden, at dyden ikke har nogen belønning og synden ingen straf, tror, at alt er forbi med livet hernede, maa en kjærlig sjæl da ikke søge at formindske lidelsen, at lette byrderne?

At jorden er overbefolket, er hverken paastaaet eller bevist. Men de enkelte lande, de enkelte byer, de enkelte familier lider af overbefolkning. Det hjælper ikke, at Amerika eller Afrika kan brødføde mange gange flere millioner mennesker, end de nu gjør, saalænge disse sultne millioner befinder sig i Europa eller i Kina. Der er i London uhyre formuer samlet paa enkelte hænder, men hvor mange procent af byens befolkning fører et økonomisk ubekymret liv? — Malthus havde i sin tid foreholdt de fattige klasser, at de skulde gifte sig sent og paa den maade undgaa at faa flere børn, end de kunde opdrage og forsørge. Men denne lære var ikke ensbetydende med afholdenhed før ægteskabet. Den fremmede prostitutionen i uhyre grad. — Ny-Malthusianismen vendte nu sætningen om og sagde: Gift Dig ung med den, Du elsker, men husk, at der er ansvar forbundet med at sætte børn ind i verden!

Sammen med Bradlaugh optrykte og udgav nu Mrs. Besant en bog af doktor Knowlton, en amerikansk læge, der havde taget befolkningsspørgsmaalet under overveielse og var kommen til det resultat, at en moder selv burde kunne bestemme antallet af sine børn.

Publikum og presse rasede mod bogen og mod dens udgivere. Der blev reist tiltale mod Bradlaugh og Mrs. Besant, men de appellerede sin sag til den ene instans efter den anden, og tilsidst vandt de seier. Bogen indeholdt ikke noget, der kunde forbydes trykt, — erklærede dommeren — heller ikke var den stridende mod almindelig sømmelighedsfølelse.

Derefter skrev Mrs. Besant sin *Law of Population*. Flere hundrede tusen eksemplarer af denne bog er bleven solgt i Aarenes Løb.